

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՆՈՒՄ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆ

ԶՄԻՒՆՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ 8 ՅՈՒՆԻՍ 1868

ԹԻՒ 833

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՆՈՒՄ 8 ՅՈՒՆԻՍ

Ընդհանուր ամսյ 22-ին, Սեբեկյանի տիրող իշխան Բարձրա՝ Սեբեկյան Օսթրոմովիչը ներկայացրեց Երեւանի քաղաքին, որոնցմէ երկուքը բնակչության և ի բանադրուեցան, Պիտի չուշանովը այս սոցալական քաղաքային նպատակը իմանալու, իսկ առայժմ հաստատուեցան, որ զօրքանակը պատերազմի վիճակի մէջ գրուեցաւ, առժամանակեայ կառավարութիւն մի հաստատուեցաւ և ազգային ընդհանուր խորհրդանոցը՝ որ Սեբեկյան ինքեւս Սեբեկյան կըլուծուի, ի ժողով հրաւիրեցաւ մեծաւ իշխանին յաջորդ մի ընտրելու:

Փարիզի Ռուսաց նոր դեսպան Սեբեկյանի կողմը իւր վկայագիրը՝ Սեբեկյան կայսեր ներկայացրեց իւր քաղաքային տնօրէնը համառոտ ատենախօսութիւն մի ընելով ըսաւ. «Իմ վեհապետին վախճան հրաւիրեցին հնազանդելով՝ ամեն ջանք ի գործ պիտի դնեմ բարեկամական յարաբերութիւնները հաստատուն պահելու համար ի մէջ Ռուսիոյ և Գաղղիոյ»: Իսկ Սեբեկյան կայսրը այսպէս պատասխանեց. «Վեհապետը կայսեր դեսպանները ապագային միշտ մարդասիրական ընդունելութիւն պիտի տան իմ քովս, ուստի տարակոյս չունիմ թէ պիտի աշխատիք պահպանելու այս երկու տէրութեանց մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները, որոց մեծ արժէք կընծայեմ»: Այնինչ գաղղիական օրագիրները ըստ մեծի մասին Ռուսաց կառավարութեան դէմ կըլըրեն միշտ և անոր քաղաքային ընթացքը կըբացատրուեն, Սեբեկյան կայսրը՝ իւր խոհմէ և իմաստուն կենցաղագիրութեամբ, մեծ արժէք և կարեւորութիւն կուտայ Ռուսիոյ բարեկամական յարաբերութեանցը և կարի իրաւամբ, քանզի այս երկու հզօր տէրութեանց միարանութիւնը տնտեսական խաղաղութեան հաստատուն մնալուն մեծ երաշխաւորութիւն մըն է: Գաղղիոյ կայսեր հօրեղորորդին բարձրագոյնը՝ Սեբեկյան իշխանը, որ կալիցիայէն՝ այսինքն Ռուսիոյ իշխանութեան ներքեւ գտնուած Ռուսիայէն

անցնելով Սեբեկյանի տիրող քաղաքին, պարտաւորեցաւ իւր ճանապարհաւ և առանց կալիցիայէն անցնելու ի գործ դնել իւր ճանապարհորդութիւնը: Սեբեկյան իշխան Սեբեկյանը՝ որ արդէն վիճակահան հասած է, մօտ օրերս կըսպասուի ի Սեբեկյան:

Վեհապետին թէ Ռուսիոյ, Ռուսիոյ և Ռուսիոյ կառավարութիւնները յատկապէս իմաց տուած են Փարիզի դաճելին, թէ Սեբեկյան իշխանին կալիցիա երթալը կընայ քաղաքական նորոգութեանց պատճառ տալ՝ բոլորիցս ազգային անկախութեան զգացմունքը զարթոյցանելով: Հետևաբար հիւսիսային տէրութիւնները՝ որոց իշխանութեանց ներքեւ կըգտնուի այժմ Ռուսիան, չեն կրնար հաշտ աչօք նկատել այս ճանապարհորդութիւնը: Գաղղիոյ կառավարութիւնը այս գիտողութիւնը օրինաւոր դրամներով, արժան համարեցաւ և կըսեն, ետ թողուլ Սեբեկյան իշխանին կալիցիա երթալը:

Բէշլէն գրուած մասնաւոր նամակները կըծանուցանեն թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը շատ ձիւր գնդ առնել կուտայ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ: Այս եղելութիւնը՝ որ Գաղղիոյ զինուորական պատասխանութեանց մէկ փոքրիկ մասը կըհամարուի, խաղաղասէր անձանց անհանդարտութեանը իրաւացի պատճառ կուտայ: Որոնք այս և ասոր նման պատերազմական պատրաստութիւնները չեն կրնար միաբանել խաղաղասիրական յայտարարութեանցը՝ զորս կըհրատարակէ միշտ Գաղղիոյ կառավարութիւնը:

Սեբեկյան իշխանի ընդհանուր կառավարիչ Սեբեկյան մարաշխանին և նոյն երկրին գաղղիացի արքեպիսկոպոսին մէջ ծագած ծանր վեճին վրայօք՝ Փարիզին կըլըրեն թէ բարձր ազդեցութեան տէր մեծատիճան անձինք ամեն ջանք ի գործ կըդնեն կատարելապէս հաշտեցնելու համար յիշեալ երեւելի պաշտօնատարները:

Տարակոյս չկայ թէ շատ անգամ օրագիրները թէ զինուորական և թէ անգիտութեամբ անհաստատելի և անհիմն լուրեր կըհրատարակեն: Այսպիսի լուրերէն մէկն է անշուշտ լրագրաց ոմանց զրուցածը՝ թէ Սեբեկյան իշխանի կառավարութիւնը կաշխատի համոզելու Վիերի բնակիչները, որպէսզի անգ

ղիական պաշտպանութիւնը խնդրեն: Լոնտոնի Սեբեկյան Վիերի օրագիրը՝ որ Վիերիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ լրատ Սեբեկյանին բերանն է, այսպէս կըսէ. «Վիերիին է որ մէկը յանկատապ խօսի այսպիսի շատախօսութեանց վրայօք՝ թէպէտեւ տարածուած են և հաւատացողներ ալ կըլըտնուին: Սեբեկյան իշխանը բաւական կըհամարիմք ըսելու թէ հաւանականաբար լրատ Սեբեկյան յիշեալ լրագիրներէն առաջին անգամ իմացաւ Վիերի մէջ ըրած իւր այսպիսի ջանքը»:

Սեբեկյան իշխանի ծովը գտնուող անգղիական նաւատորմիցը՝ որ 5 մեծ շուքենաւերէ և 3 փոքրիկ նաւերէ բաղկացեալ է, անցեալ շաբթու Վիերիին Ռատոս գնաց, ուսկից Վիերիին ծովեզերքը պիտի երթայ կըսեն: Եւ արդէն մէկ անգղիական, մէկ զաղղիական և մէկ Ռուսի պատերազմական շուքենաւ կայ եղեր:

Սեբեկյան իշխանի ազգային երեսփոխանական ժողովոյն մէջ մօտերս յանդուգն և հետաքրքրական առաջարկութիւն մի եղաւ: Որուն հեղինակը՝ աղապատասխանեց անհամարներէն դուրս ցատկած ըլլալով, մեծապէս յանգիմանուեցաւ և պարտաւորեցաւ իւր առաջարկութիւնը ետ առնուլ և թողութիւն խնդրել: Վահագնի եղելութիւնը միտք Սեբեկյան երեսփոխանը ժողովոյն մէջ այսպէս ըսաւ:

«Կըծանուցանեմ թէ դալ շաբթու պիտի հարցընեմ տէրութեան առաջին նախարարին թէ, արդեօք ստոյգ է որ թաղուհին՝ իւր անձնական տկարութեւ պատճառաւ, ամառը Վիերիայէն դուրս օտար երկիր մը պիտի անցնէ, և այս դիպուածիս մէջ միթէ կառավարութիւնը կըլըտնուի, թաղուհին հանգստութիւնը և անգղիացի ժողովրդեան օգուտները իւր աչաց առջև ունենալով, խորհուրդ տալ Սեբեկյան Վահագնի կողմէն, որպէսզի հրաժարի թաղաւորական արձուէն և յանձնէ զայն իւր թաղաժառանգ որդւոյն կալիցիային իշխանին, կամ խնամակալ խորհուրդ մի հաստատէ, բաղկացեալ Վահագնի իշխանէն և իշխանուհիէն: Այս խնամակալ խորհուրդը վեհապետական պարտաւորութիւնները իւր վերայ առնելով՝ ի բացակայութեան թաղուհին հոգ տանի որպէսզի անգղիային մէջ տեղի չունենան այն փաստները զորս կըլըրէ տէրութիւնը և մասնաւորապէս մայրա

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆ

ԱՂԵՐՍՍ ԱՌԱՏՈՒՄՈՒՄԱՆՍՍ(1)

Ի յոռնումն քառեկի ցիտցի հարցիս, ի ինքնապաշտպան կամ տրամաբանական դարձնաւոր, այլ բուն Աստուածաբանական հեղինակութեամբ ըստ Ս. Գրոց:

Խնդիր առաջին:

Երկուցոյց ի Ս. գրեանս Աստուածային, Ուրեք ուրեք զկայ առեալ միտք՝ տարաւամբն: Թէ և անհաս, ասի, մտաց հեղինակին: Զոր գիտելի մէն միայնոյ Արարողին: Ի յողունց փոքր խնդրի գիտել նիւթ դառաջին: Ենթոյն արդեօք և թէ զգնումն մեղ վաղ կանխին: Ուր չիք ընտրէ, որով զայ դարձն մեղաւորին: Ուր ոչ զգնումն, ուստի ընտրէ Սաստաճային: Միտք Ս. Գրոց մինչ երկուքուրեք արտախալին, Տարբերաբար ներհնչեցմամբ խորհուրդ խորին: Զի մերթ միտք և մերթ միտք առաջնորդին: Յեւ երկուքուրեք, ուր յարանայ գնացք ոտին:

Խնդիր երկրորդ:

Մինչ նախաստեղծք հայրն մեր Աղամ և մայրն Եւայ, Զե տիրաբար զուլիսի առեալ հոտ գեղեմայ,

(1) Այս յօդուածը Հեղինակուհին յուղարկուած է մեզ ի հրատարակութիւն:

Եւ ոչ բացեալ աչք ի գիտել ո՞վ էն, ո՞վ նա, Սաստեալ յուրեան՝ զոր լարեալէր չարն սատանայ: Թէ չէր յերկնուտ ապաւանդին՝ թողեալ յերկիր, Ո՞վ բուն ածէր մահուն պարտեայ գնաւազիր: Արդ երբ հրեղէն հողիցինքն քաջ դիմադիր, Զի՞ ապիկարն անդ ի յաղթին պարտաւոր:

Խնդիր երրորդ:

Երբ ծովայնից վէն Փարաւոս տանջէր զողի, Հան գ՛ւրդէս՝ Աստուած, Փրկիչ Խորայիցի: Ի մի կողմէ եղեալ պահանջ արձակելի, Իսկ ի միւսում՝ ասի խստել սիրտն՝ յանձնողի: Յասպարիսին սրովբեալակ հաշիւ մաշէր: Հուրն յառաջիցս, Սուրբն յետուստ գոռալ դիտէր: Ոչ ի միոյ, ոչ ի միւսոյ փախչիլ զօրէր: Ընդդէմ գիտչ հանուրց Հասաշին, ցոյց, պատիմն է՛ր:

Խնդիր չորրորդ:

Յորժամ բնութիւն մարդոյ տկար՝ յանիրաւի, Ալեօք մեղաց, բուն տարբոք յարատանջի, Զունի հզօրն անդ ի մարմնի յաղթանակող, Կրկն իշխան սանձ ի հրեւն, յոր խանձաւոր: Զանցուածոց պատիմն առ ի՞նչ ի նա բերեալ: Մինչ Առաքեալն հոգեմէ սրբով՝ բողբ բարձեալ, «Եւ զոր կամիմ բարիս գործել, զորձեմ գշար: Ոչ իմ կամաւ, այլ բուն մեղք յիս հաստատեալ»:

Հոռվմա. Է, 15 — 20:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆ

Զարհուրեալ բազմաց ի յիմաստ խոկան, Թէ վիճակ ազգիս էր այսպիսի խոտան: Զար նախանձն, ասի, այլ ոչ յատուկ բան, Ամենից պատճառ, մեր բարեայ խոտան: Սա ինքեան կարգայ հայր տղիտութեան, Այո՛ և որդիս չար ծնաւ ի տան, Ուսոյց գիշատել զբարիս համայն, Մինչ հասոյց զսոք մեր ի վիճ կորստեան: Սորա թէ հնար՝ պայքար յաղթական, Լոկ իմաստութեան զրաւ բաւական, Առ ի նուաճել զանգրուս պն դաւան, Որ տեղի առեալ ի մեր բնութեան: Բայ նա առաջի մեր՝ զպրոցք ուսման, Որ խարխիւ է մեր վերանորոգման: Ուստի փութացուք ի շուք ի կայան Կորստեալ բազմի հանձնարով միայն: Թէ գիտես առա՛, ո՞վ էր առաջին Մեղ նախանձն՝ որ եհար ուժգին: Եթէ ոչ կայէն՝ անդրանիկ որդին, Որ երարձ զողի անմեղ Արեւին: Թերեւս ասիցես, յառաջ քան զնա, Օճածն այն վիշապ սատանայ, Որ ի նախանձն: պատրեայ մայրն դիւայ, Նովաւ և զԱղամ՝ զնորոյ նոցա:

քաղաքի բնակիչները, որոնք այս վերջին 7 ամիսը մէջ ենթակայ եղած են այս հիւստիս, թաղուհայն վերայ իրենց ունեցած համակրական սիրոյն համար՝:

Այս հարցումը ընդհանուր դժգոհութեան բարձր աղաղակներով ընդունուեցաւ երեսփոխանական ժողովոյն անդամներէն և նախագահը իմաց տուաւ միտքով «Երեսփոխանին թէ, թէպէտ խորհրդանոցին իւրաքանչիւր անգամը կրնայ հարցնել և տեղեկութիւններ խնդրել տէրութեան նախարարներէն՝ ի մասին վեհապետական պարտաւորութեանց թաղուհայն, սակայն այս հարցումները պէտք է որ խոնարհարար և յորդուծամբ ըլլան, և այլն»:

Աւարտի վեհա. կայսրը իւր ստորագրութեամբը վաւերացոյց քաղաքական ամուսնութեան և հասարակաց ազատ կրթութեան վերաբերեալ օրէնքները՝ զորս ազդային խորհրդանոցը անցեալները քուէարկութեամբ հաստատած էր: Այս նոր օրէնքներով, ինչպէս յայտնի է, հոռոմական կղերին Աւարտի մէջ մինչև յայսօր ունեցած արտաքոյ կարգի արտօնութիւնները կը ջնջուին:

Վէնայի մէջ գտնուող Ս. Պապին նուիրակ կարտինալ Կալստինէն ընդգծողի մի մատոյց Աւարտի առաջին նախարար մասին Պապի սեպուհին ընդգծմ վերոյիշեալ օրինաց. որոնք մեծ սիրով և ուրախութեամբ ընդունուեցան բոլոր ժողովուրդներէն թէ՛ Վէնայի և թէ՛ նահանգաց մէջ. ուր գիշերները քանի մը օր լուսաւորութիւններ եղան այս բարեպատեհ առթիւ:

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս

Բարձրագոյն փոխարքայն՝ ընկերութեամբ իւր վեհապալ զերդաստանին Պրուսա դնաց հանրային ջուրերը մանելու: Երբին Բարձրութիւնը իրեն փոխանորդ ձգեց վեհ. Էրեթի փաշան, որ իւր լեզուադիտութեամբ և խոհմ կենցաղադիտութեամբ արժանի էր այս բարձր պաշտօնին, որով Երեթի Խոյնի վեհապալ իւր հաստատելու և գործունեայ պաշտօնատարը ի մեծ գոհունակութիւն բոլոր ժողովուրդեան:

Երեթի ցամաքի և ծովու գործութիւնները, ինչպէս նաև դրամական կացութիւնը օր ըստ օրէ յառաջագիւլուն և զարգանալու վերայ են:

ՍԱՂԱՐԱՍ ԺԵՂ

- Երբ ոչ Տեր զինե գտուն,
- Ի՛նչ նախապալ, ո՞վ մեծատուն,
- Աստուած է որ կը լինէ տուն:
- Թաղաւորներ հզօր դորով,
- Իմաստուններ կը տրուի խելով:
- Զէյն իշխող քաղաքներու,
- Եթէ Աստուած երթար հեռու:
- Արեւոտաւորը կուգան կերթան,
- Ճարտարագործը զուր հոգ կուտան:
- Աստուած պիտի լինէ քո տուն,
- Փռնէ՛ երես կանուխ առտուն:
- (2) Թէ քու հացըդ ուտես ջաւօր,
- Ի՛նչ կը մնայ տիրոջ հոգ:
- Ինչո՞ւ համար մնաս անտուն,
- Երբ վրանիա Տեր կայ արթուն:
- Ան քեզ կուտայ որդի ժառանգ,
- Քաղցրիկ պտուղ՝ արգանդիդ փառք:
- Ինչպէս զօրեղ մարդու մը նետ,
- Զաւակն ապրի իւր հօրը հետ:
- Այնպէս լինի ան՝ որ փառք
- Կը ծերանայ գաւակներօր:
- Անոր ճակտին չընկնի ամօթ,
- Թշնամիներն երբ գան իր մօտ:
- Անհոգ, անհոգ քնայլի դուն
- Աստուած լինէ, լինուի քո տուն:

(2) Զե քե գործողը հոգ չտանիս, այլ յոյսդ միայն Աստուծոյ յաջողութեան վրայ լինի եւ ոչ քո աշխատութեան վրայ: զի «Աստուած է, որ յաջողեց ամենայն յամենայն»:

Այս իշխանութեան 1868-1869 տարւոյն եկամտից և ծախսից հաշուեցուցակը անցեալները հրատարակուեցաւ. յորմէ կը տեսնուի թէ տարեկան եկամուտը 189 միլիոն 554,456 ֆրանքի պիտի հասնի և ծախքը 122 միլիոն 559,507 ֆրանքի: Այս հաշիւով եկամուտէն աւելցածը՝ 67 միլիոն 194,949 ֆրանք պիտի ըլլայ: Երեթի կառավարութեան պարտքը ընդամենայն 160 միլիոն դուրուշի չափ է: Ուստի, ինչպէս կը տեսնուի, այս բեղմնաւոր երկրին դրամական վիճակը խիստ բարեյաջող է. քանզի այնինչ ուրիշ շատ տէրութիւններ՝ իրենց տարեկան եկամտից և ծախսից մէջ չեն կրնար հաւասարակշռութիւնը հաստատել, եղիպտական կառավարութիւնը՝ իւր բարձր. իշխանին իմաստուն վերատեսչութիւնը կը յաջողի եկամտից յաւելուած մը ձեռք բերել:

Կը հաստատեն թէ Սեփին Բերիտանիոյ ծովային արքունի պաշտօնակալներէն Սաքիլը հրամանաւորը բարձրագոյն փոխարքայէն հրաւիրուեցաւ, որպէսզի Երեթի ծովային ջորութիւնը կարգադրէ Երեթի նոր կարգադրութեանցը համաձայն:

Երեթի այս տարուան ամեն հունձերը շատ յաջող են, և մասնաւորապէս արմատաց հունձերը:

Կը տեսնուի թէ բարձր. փոխարքայն 15 կամ 20 օր միայն Պրուսա պիտի մնայ. յետ այնորիկ Կ. Պոլիս վերադառնալով, այնտեղ ևս երկու շաբաթի շափմալէ ետեւ, իւր երկիրը պիտի դառնայ, և անկէջ Երեթի հանքային ջուրերը պիտի երթայ՝ իւր առողջութիւնը կատարելապէս զօրացնելու համար:

Երեթի կառավարութեան արտաքին գործոց պաշտօնէն պէտք է. Երեթի փաշան, որուն վերայ բարձր. փոխարքային ունեցած վստահութիւնը և բարձր համարումը օրըստօրէ կաւենայ, կը լինի թէ Երեթի փոխարքայական Բարձրութեան հրամանացը համաձայն՝ փարիզէն Լոնտոն դադար է կարեւոր պաշտօնի մը:

Աւարտի օգոստոսի կայսրը անցեալները հաճեցաւ երկրորդ Երեթի մեծ ժապաւէնը յաջողութեամբ բարձր. փոխարքային դատարանի ծախսահաշիւը: Երեթի արքայի անտրիական հիւպատոսը հանգիստը կերպիւ յանձնեց այս շաշնանը Երեթի դատարանի իշխանին՝ ի ներկայութեան բարձր. Խոյնի, որ խնդրեց յիշեալ հիւպատոսէն, որպէսզի իւր անկեղծ շնորհակալութիւնները մատուցանէ վեհապալ: Իրանի իշխան Յոսէփ կայսրը:

ՎԻԼԱՅԵԹԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՕՐԷՆԲ(3)

ՄԱՍՆ ԶՈՐԲՈՐԴ

Վարչութիւնը Երեթի կոչուած փոքրիկ գիւղերու:

Յօդ. 54. Իւրաքանչիւր նահիէի մէջ երկու թաղապետ (միջնար) կը նշանակուին ամեն մէկ հասարակութեան հին ըստ տրամադրութեան ներկայ կանոնադրութեան հին գերբող մասին: Քսան տունէն պակաս բնակիչ ունեցող հասարակութիւն մի՛ միայն մէկ թաղապետ ընտրելու իրաւունք ունի:

Յօդ. 55. Թաղապետաց ընտրութիւնը պէտք է որ գայմագմին ծանուցուի և անորմէ հաստատուի:

Յօդ. 56. Նահիէներուն մէջ թաղապետները տեղական իշխանութեան գործակալները կը համարուին տուրքերը ժողովելու համար, ինչպէս նաև Վարչութեան ուրիշ գործոցը համար: Գարձաւ նահիէին մէջ՝ գիւղին վերաբերեալ գործերը թաղապետաց յանձնուած են, այսինքն իւրաքանչիւր թաղապետ պիտի նայի զգործերը այն հասարակութեան՝ որուն հոգաբարձու ընտրուած է:

Յօդ. 57. Նահիէներուն յատկացեալ պահապանները (պէքի, քուրուճի) և այլն, թաղապետաց իշխանութեան ներքեւ դրուած են, և ասոնք պէտք է որ հետեւին իրենց սեպականեալ կանոնադրութեանը:

Յօդ. 58. Նահիէներուն մէջ՝ ծերոց խորհուրդ մի պիտի կազմուի իւրաքանչիւր հասարակութեան համար. այս խորհուրդն անդամները տասներկու քէն աւելի և չորսէն պակաս պիտի չըլլան, ու պիտի ընտրուին ներկայ կանոնադրութեան հինգերորդ մասին տրամադրութեանց համաձայն: Իմաստները և ոչ մահմետական հոգեւոր հովիւները իրաւամբ մասնակից պիտի ըլլան իրենց հասարակութեան վերաբերեալ ծերոց խորհուրդին:

Յօդ. 59. Ծերոց խորհուրդներուն պաշտօնէն հսկել

(3) Տես լրագրոյն 828 և 834 բիւերը:

որպէսզի տուրքերը ըստ օրինաց լաւանդուին՝ մէջ հասարակութեանց՝ որոց ներկայացուցիչներն են, քննել և որոշել զխնդիրները որ գիւղերուն ճանապարհաց ապահովութեանը կը վերաբերին, ինչպէս նաև հասարակաց առողջութեան և երկրագործութեան օգտիցը. և վերջապէս բարեկամարար վախճան տալայն ամեն վէճերուն՝ որոնք կրնան լիննալ հակառակորդ կողմերը հաշտեցնելով բայց ասանց ամենեւին դուրս կը լինու օրէնքէն նշանակուած սահմաններէն:

Յօդ. 60. Երեսփոխան վերապետութեան կամեկրու գործութեան ամեն խնդիրները՝ որոնք խառն հասարակութեանց օգտիցը կը վերաբերին, ծերոց խորհրդոց միաւորեալ ժողովոյն մէջ կը քննուին. և տարբեր հասարակութեանց վերաբերեալ հակառակորդաց մէջ ծագած վէճերը բարեկամարար կը լուծուին խառն խորհրդի մի հոգատարութեամբ, որ բաղկացեալ պիտի ըլլայ առ նուազն վեց և առ առաւելն տասներկու ծերերէ. և ասոնք պէտք է ըլլան այն հասարակութիւններէն որոց կը վերաբերին հակառակորդները: Այս պարագայի մէջ՝ այս խաղաղարար խորհրդոյն անդամները պէտք է որ թուով՝ հաւասար ըլլան երկու հասարակութեանց նկատմամբ, որոց կը վերաբերին: Ծերոց խորհուրդն առ խաղաղութիւնը նահիէին թաղապետներուն ծերադուէին կը վերաբերի իրաւունքով:

Յօդ. 61. Տեղական իշխանութեան հրահանգներ պիտի տրուին թաղապետաց, թէ՛ ի մասին իրենց պաշտօնին իւրեւ գործակալ նոյն իշխանութեան, և թէ՛ նահիէին ներքին գործոցը նկատմամբ: Իւրաքանչիւր հասարակութիւն համեալ խաղաղութեամբ պարտաւորանալու է իւր թաղապետաց յանձնուած գանձային գործոցը:

Յօդ. 62. Թաղապետները և ծերերը մէկ տարուան համար կը նշանակուին. բայց կրկին ընտրութեամբ կրնան շարունակել միւս իրենց պաշտօնը: Ասոնք իրենց պաշտօնէն կը զրկուին երբ որ պարտաւորանալու մի կը լինեն, կամ անոնց դէմ գանձատ մի կը լինի ծերոց խորհրդէն:

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ 4.

Վասն քննութեանց ցանկի ցրտն մեջ:

Յօդ. 63. Իւրաքանչիւր օսման հարստակ, որ հասարակութեան կուգէ թող ըլլայ, եթէ 18 տարին լրացուած է, նահիէին մէջ գործք ունի և առ նուազն տարին 50 դուրուշ ուղղակի տուրք կը վճարէ, կրնայ մասնակից ըլլալ ընտրողոց ժողովոյն, որ ամեն տարի կը ղեկավարուի իւրաքանչիւր նահիէի մէջ՝ թաղապետներ ու ծերեր ընտրելու համար:

Յօդ. 64. Իւրաքանչիւր օսման հարստակ, որ 50 տարին լրացուած է, նահիէին մէջ գործք ունի և առ նուազն տարին 400 դուրուշ ուղղակի տուրք կը վճարէ, կրնայ թաղապետ կամ ծեր ընտրուիլ:

Յօդ. 65. Ընտրութեանց արդիւնքը գրի կառնուի ամեն տարի. և այս գիրքը նահիէին ընտրողներին ստորագրուիլէ ետեւ՝ քաղաքին գայմագմին կը յաղարկուի:

Յօդ. 66. Թաղապետները ու ծերոց խորհրդոյն անդամները մէկ տարուան համար կը նշանակուին. բայց հետեւեալ տարիներն ևս կրնան վերտուին ընտրուիլ: Եթէ թաղապետ մի իւր պաշտօնէն զրկուի՝ 62-րորդ յօդուածոյն մէջ նշանակուած պատճառներով, կամ եթէ թաղապետ մի կամ ծերոց խորհրդոյն անդամներէն մէկը մեռնի, զիւրին ընտրողները արտաքոյ կարգի ժողով մի ընկնով նոր ընտրութեան ձեռք կը զարնեն:

(Մնացորդը յաջորդ քուով:)

ԱՅԳ ԱՅԻՆ

Անցեալ ամսոյ 27-ին երկուշաբթի օրը, որ սրբոց Հովսիփի մանց ամենախմբութիւնն էր, նոյն կուսանաց անուամբ կառուցեալ Իզմիրի ազգային վարժարանին մէջ, ըստ ամեն տարուան սովորութեան, դեղեցիկ ու սրտաշարժ հանգէս մի կատարուեցաւ: Վարժարանին մօտ եղած Ս. Լուսաւորչի եկեղեցւոյն առաւօտեան ժամը յոգնութիւնները լրջնալէ ետեւ, Պատարադի քահանայն՝ ընկերութեամբ դպրաց և կղերիկոսաց որոնք զոհաբանական հոգեւոր երգեր կերպէին, յիշեալ վարժարանը եկաւ. ուր ժողովուած էին բոլոր աշակերտուհիները և ծնողք նոյն, ինչպէս նաև ուրիշ ազգայինք՝ արք և կանայք: Պատարադի քահանայն Ս. Լուսաւորչի կարգադրով Պահպանիչ ըսելէ ետեւ, յառաջագոյն աշակերտուհիներէն ոմանք՝ պարագայիս յարմար գեղեցիկ ճառեր կարդացին, որոց մէջ գեղեցիկ սեռին ուսուցանական և բարոյական կրթութեան մեծագին օգուտները յաջող

ոսջ բերելէ ետեւ, բոլոր աշակերտութեան կողմանէ ջերմօրէն բարեմաղթութիւններ կընէին վասն երջանութեան աղնուհի հիմնադրին վարժարանին:

Ինծարդոյ քարթիսան Պ. Պետրոս Մատթեան Համալսեցի, որ ինչոպէս զինուորական ծառայութիւն մէջ կը գտնուի, ու յետեւ՝ այսինքն բանաստեղծ ու երգիչ անուամբ ծանուցեալէ Ռուսիոյ Հայոց մէջ, անցեալ շարժու իզմիւրէն անցաւ ու Երուսաղէմ գնաց յերկրագործիւն Քրիստոսի տնօրինական սուրբ տեղեաց: Յիշեալ Հայկազուն բանաստեղծը, որուն աշխատասիրութիւնները զանազան տեսակներով հրատարակուած են Վրաստանի մէջ, քաղաքէս չմեկնած հաճեցաւ այցելութեան գնալ սուրբ Մեսրոպեան ազգային վարժարանին, յորմէ նպատակաւոր զաղափար մի ստանալով իզմիւրից Հայ բնակչաց ուսումնասիրական ջանքից վերայ, լոպսւոր անակաճառ կը պատուէ զմեզ հետեւեալ իւր ոտանաւոր ողջունին մէջ:

ՈՂՋՈՅՆ ՍԵՅՆԱՐԻ ԾԱՄԱՆԵՑԻՈՅ

Առ լուսաւոր հայագի բնակիչս Զմիւռնիոյ,
25 Մայիս ամսոյ 1868 ամի:

Թողեալ զծնող մայր իմ Ընի՛

Լիլի՛ ի տես Տաճկաստանի,
Մարդն յոտարութեան պատուի՛
Լստ անսուտ փրկչական բանի,
Ընի՛ն կորոյս գիւր մայրութիւն ի
Երարատն գիւր հայրութիւն,
Լիլի՛ բնական երկայրութիւն՝
Լիլի՛ կորուստ Հայաստանի:
Պաւ Զմիւռնիոյ քաղաք անդին,
Վիտութեան լուսով թանգագին,
Պաւ զՍեյեադ ժառանգ Լիլի՛ն՝
Սի՛ն թողուր թարց ապաստանին:

Կապիտան Պետրոս Մատթեան:

Ազգային առժամանակեայ Յանձնաժողովը՝ ժողովրդեան խնդրանքը իւր յանձն առած հաշուեքննութեան ծանր աշխատութիւնը լընցնելով հրատարակեց այս շարժու իզմիւրի Հայ հասարակութեան հնգամայ ելեմտից հաշուեցուցակը՝ սկսեալ 1863էն մինչև 1868 Մարտ մէկ: Եւս հաշուեցուցակէն կը տեսնուի թէ 1868ին և 1869ին եկամտից մէկ մասը այժմէն առնուած ու պարտուց փոխարէն տրուած կամ ուրիշ ազգային ծախք եղած է. հետեւաբար 1868ին և 1869ին մնացեալ եկամուտը բաւական պիտի չըլլայ նոյն ամաց ազգային հարկաւոր ծախուցը: ուստի այս պակասը լընցնելու համար կամ նոր փոխառութեան գիւրքու է կամ ազգային կամ մաւոր տրոց: Եւստարակոյս այս վերջին միջոցը պէտք է նախաձեռնար համարուիլ. բայց այս միջոցն ալ առեւտրական յաջողութեամբ և եղբայրական սիրով միայն կրնայ ի գործ դրուիլ. այնինչ դժբաղդաբար ոչ յաջողութեան կայ և ոչ միաբանութիւն:

Վերոյիշեալ հաշուեցուցակին վերջին երեսին մէջ սզգային ընդհանուր պարտուց ցուցակ մի գըրուած է, որոց զումարը 629,695 զուրուշ կը հասնի: Բայց կարծեմք թէ Ս. Երուսաղէմայ Ընթողի ևս 300,000 զուրուշ չափ պարտք պիտի ըլլայ, նմանապէս Ս. Լիլիմիսի մայր Ընթողի 43,000 զուրուշ չափ պարտք: Չեմք գիտեր թէ ինչո՞ւ համար այս զումարները մոռցուեր են ազգային պարտուց կարգը անցնելու: Չիարգելիցէ, այս երկու զումարներն ալ յաւելցնելով 629,695 զուրուշ պարտուց վերայ՝ զոր Յանձնաժողովը ցոյց տուած է, իզմիւրի ազգային ընդհանուր պարտուց զումարը՝ 972,695 զուրուշ կը հասնի. որ մէկ միլիոն ըսել է:

Եւս ծանր պարտուց գոյութիւնը՝ քանի մը տարուան մէջ ազգային ծախուց վրայը չափաւորութիւն և խնայութիւն չըլլալէն և մասնաւորապէս սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն փայտեղէն խաշկալաց բաղամասի շինութեանէն յառաջ եկած կը կարծուի. ուրուն համար թէպէտեւ ազգային հաշուեցուցակաւ համեմատ 3500 օսմանեան լիւս զացած է, սակայն ըստ հասարակաց կարծեաց այս զումարէն շատ աւելի ծախք եղած պիտի ըլլայ. զորս ազգային կալուածոց նորոգութեանց և ուրիշ զանազան ծախուց զումարներուն մէջ փնտռելու է:

Վըլսեմք, թէ ազգային առժամանակեայ Յանձնաժողովոյն անդամներէն մեծարդղ Ղէլէպեան Յօ.

Հանէս աղան, Պարծանքեան Թաղաւոր աղան և Վարդեմեան Պողոս աղան, ազգային ելեմտից հաշիւները հրատարակուելէ ետեւ, իրենց առժամանակեայ պաշտօնը լընցած համարելով՝ հրաժարականին տուեր են: Ըստն կարծեացը համեմատ, Յանձնաժողովը ժամանակ մի ևս չարուակելով իւր ազգասիրական պաշտօնը պիտի չկրնայ, զանազան պատճառներով. . . ազգային երկպառակութիւնը նուազեցնել, հասարակութիւնը դո՞ ընել, անոր համակրութիւնը ձեռք բերել, և վերջապէս ազգային սնտուկին դրամական ձախուրդ կացութեանը, կարելի եղածին չափ, դարման մի տանիլ. որ ազգային միութեամբ և սիրով միայն կրնայ յաջողիլ: Վասնորոյ թէ՛ այս օրինաւոր պատճառաց և թէ՛ իրենց անձնական զբաղմանցը համար, յիշեալ մեծարդղ երեք անդամները պարտաւորուեր են իրենց հրաժարականը տալու:

Քաղաքիս Աղբատասիրաց ընկերութիւնը, որ օր ըստ օրէ զարգանալու վերայ է, իւր վեցերորդ տարեկան ելեմտից ու գործողութեանց հաշուեցուցակը հրատարակեց. յորմէ կը տեսնուի թէ 18,676 զուրուշ ծախք ըրեր է 223 Հայ աղբատ հիւանդներ խնամելու համար: Ըստն 223ը առողջացեր, 8ը մեռեր են, և 3 հոգին տակաւին կը դարմանուի: Ընկերութիւնը տարեկան բաժանորդագրութիւններէ 13,445 զուրուշ և զանձանակէն 456 զուրուշ մուտք ունեցեր է: Իւր այսօրուան դրամագլուխը 42,716 զուրուշ կը հասնի, որ կը բաղկանայ ի պահանջից, ի պատրաստ դրամաց և անշարժ ու շարժուն ստացուածքէ:

Աղբատասիրաց ընկերութիւնը՝ իւր բարեկարգ ընթացքով և իւր Ըստուածահաճոյ բարեգործութիւններով՝ հասարակաց շնորհակալութիւնը և համակրութիւնը ստացած է. հետեւաբար ամեն կերպ քաջալերութեան արժանի է ի փառս Ընտուծոյ:

Սուրբ Վարդայ վիճակին Սալեքան գիւղին մէջ հին դարերու վայրենութեան արժանի սրբապիղծ բունութիւն մը պատահած է մեր խեղճ ազգայնոց վրայ: Քիւրտերը սուրբ Չափին օրը Սալեքան գիւղին եկեղեցին կը մտնեն, և երբ պատարագամատոյց քահանայն ժողովրդեան դառնալով՝ «Ի սուրբ պատուական մարմնոյ և յարենէ՛» կըսէր, վրան յարձակելով Ս. Լիլիմիսը սկիհին մէջէն բռնութեամբ քաշելով կառնուէր կըտանին. որով ժողովուրդը հաղորդութենէ զուրկ կը մնայ: Քիւրտերն այս անօրէնութիւնը բաւական չհամարելով, Ս. Խորհրդին նշարքը շան մը վրէժն կախելով գիւղին մէջ պարտուցուեր են: Ըստ բունութեան դէմ վիճակայինք չկրնալով արդար հատուցում մ'ընդունիլ, բազմակնիք մահսէրներ շինելով զրկուեր են ի կորին, ուրկէջ ալ Պատրիարքարանն եկեր է»:

ՄԱՍԻՍ

Երարատեան մայր Ընթողի Ս. Սինոդը՝ Ազգիւն 8 ամսաթուով հետեւեալ շրջաբերական նամակը յուղարկած է բոլոր վիճակաւոր Եւաջնորդաց:

«Ըստ տնօրէնութեան վեհա, կաթողիկոսի ամենայն Հայոց տեառն տեառն Գլխաւոր, Սինոդս մայր աթոռոյս սրբոյ Լիլիմիսի պարտ համարի աղբ առնել ձեռքով սիրելութեան, զի յառաջիկայ ամենան Սկոպուհ բերի ներկայ ամի ի 29 երորդում աւուր ի տօնի Վարդայ սրբոյ խաչի ունի լինել օրհնութիւն որբալոյս Սինոդի ըստ ծիսի Հայաստանեայց սրբոյ եկեղեցւոյ:

Ուստի՝ ատեան Սինոդի խնդրէ ի ձեռն շնորհ առնել հրատարակել զայս ի գիտութիւն համայն հայադէից վիճակիդ հոգեւորականաց և աշխարհականաց, որպէսզի ցանկացողք ի նոյնաց հանդիսատես գտանիլ շնորհաբախտութեան օրհնութեան իւղղն սրբութեան, շնորհաբեր լինին ի նշանակեալ ժամանակին ի սուրբ յաթոռս, ըստ պանծալի օրինակի բարկիշխատակ և Ընթուածնն նախնեաց մերոց:

Փարիզի Ինքնի Կաթողիկոսութեան վաճառականութեան և արուեստից վերաբերեալ լրագիրը, Մայիսի 30ին հրատարակած իւր թուոյն մէջ անցեալ տարւոյն տեղեւորական Ընթուածահաշիւին վրայը ձառնելով՝ զմիւսնացի Տէտէեան Յակոբ աղային փարիզ բերել տուած զանազան ապրանքները մանրամասնաբար կը զոյգէ երկար յօդուածով մի, որոյ բովանդակութիւնը համառօտապէս այստեղ կը դրոշմուի:

«Օսմանեան կայսերութեան յատկացեալ բաժնին մէջ

ի ցոյց դրուած գլխաւոր վաճառքներէն մէկ մասը Տէտէեան մօսի Յակոբին կը վերաբերէր, որ Թուրքաստանէն ապրանք բերել տուող վաճառական է Փարիզի մէջ, և իզմիւրի ու Կ. Պօլսոյ մէջ վաճառատուններ ունի: Սրեկիւքն բերել տուած իւր բաղմատնակ գեղեցիկ ապրանքները՝ մասնաւոր ուշադրութեան արժանի եղան ի կողմանէ երգուեալ դատաւորաց Յանձնաժողովոյն, որ փութապաւ շնորհէր անոր ոչ միայն ոսկի միտալը՝ այլև պղինձ միտալ մի, իւր գոհունակութիւնը յայտնելու համար վասն ընտիր Թուրքերուն և չամիչներուն՝ զորս արեւելքէն բերել տալով ի ցոյց դրած էր:

«Ի մէջ արեւելեան բերքերուն, զորս ի ցոյց դրած էր մօսի Յակոբ Տէտէեանը, յատուկ յիշատակութեան արժանի կը համարեմք իւր վարդէիցը, որուն անոյ՝ հոտը նոյն իսկ վարդի հոտ է, պարզ, անխառն և անարատ. քանզի ուղղակի կը բաղաւ արեւելքի անուշահոտ երկիրներէն բերել կուտայ» և այլն և այլն:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Վիքթոր Հիւկոյի բշուառները (Լէ Միգրապ), 40 հատորի բաժնուած, քարգմանութիւն գիտնական պարոն Գրիգորի Չիլիկիւրեան: Յայտնի է քի այս գործոյն հրատարակիչ տէրը մեծարոյ Տետէեան պարոն Յարութիւնն է:

Կըտպուի ի Զմիւռնիա ի տպարանի Տէտէեան:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են,
Հրատարակութեան առաջ՝ կտնիսիկ դուրուշ 425
Հրատարակութեան սկսելուն պէս » 450
Հրատարակութեան վերջը » 480

ԵՂՎԻԹԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կըտպուի ի մայնիլ Լէ Միգրապ Վիպասանութեան բոլոր արդոյ բաժանորդաց, որ այս սրանչիկ գործին առաջին հատորին տպագրութիւնը լրացած է: Վիպայն չուրկելով դժգոհութիւն պատճառել այն արդոյ բաժանորդաց, որոնք այս Վիպասանութեան տպագրութիւնը սկսելէն առաջ բարեհաճած են բաժանորդ դըրուել բայց տակաւին իրենց բաժանորդագիրը վճարած չեն, ներողութիւն կը խնդրենք վճարող բաժանորդներէն՝ եթէ ստիպեալ ենք քիչ մը ժամանակ անոր հրատարակութիւնը ուշացնել: որպէսզի միւս բաժանորդները չարտաւարին 425 դահեկանի տեղ՝ 450 վճարել ըստ մեր սլայմանաց: Կըտպուի մարդոյ բաժանորդները, որ Միգրապ Վիպագրութիւնը յառաջացնելով՝ երկրորդ հատորն ալ քիչ ժամանակէն պիտի լրացնեն:

Ս.յս աթիւ կըտպուի հաղորդել ընթերցասէր ազգայնոց թէ ձեռնարկած ենք նաև Խօթէն Սիւ. գաղղիացի հաշակաւոր հեղինակին Գաղղիքի Բարիգու (Միսթէր տը Բարի) անուն ընթարձակ և սրանչիկ Վիպասանութեան տպագրութեան: Ս.յս գործին թարգմանութիւնն ևս յանձնած ենք Պ. Մատթեոս Մամուրեանին. որուն տաղանդն ու գաղղիկէն և հայերէն լընցաց մէջ ունեցած հմտութիւնը ծանօթ է ամենուն:

Բարիգու Գաղղիքեաց բաժանորդագրութեան պայմանները ուրիշ աթիւ կը հրատարակենք:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՏԵԱՆ

Մեծարգոյ պաքոն Մարկոս Աղաբեգեան զմիւսնացի ուսումնական երիտասարդը՝ Կ. Պօլսոյ մէջ Միլն Աւաւայրի անուանեալ իւր ամսօրեայ դաղաբեալ հանդէսը վերստին հրատարակելէ ի զատ, ի սիրոյ ազգային կըրթութեան շարժեալ սկսաւ նոյն հանգիսին վերաբերեալ օրական թերթ մըն ալ ի լոյս ընծայել՝ Օրագիր Միլն Աւաւայրոյ վերնագրով, որուն տարեկան արժէքը՝ թղթատարութեան վարձը մէջն ըլլալով՝ երկու օսման են լիւս է գաւառաց համար:

Յայտնի է թէ, Միլն Աւաւայրի ամսատեղին խըմ բաղրութիւնը Հայաստանի կամ լուս և է ըսել, Թիֆլիզի աշխարհաբար լըզուա է. իսկ անոր օրաթերթին լըզուն Պօլսոյ աշխարհաբար հայերէն և Թուրքերէն է, ազատ և համարձակախօս խմբագրութեամբ:

Ի բոլոր սրտէ յաջողութիւն բարեմաղթելով Միլն Աւաւայրոյ օրագրին, սիրելի է մեզ յուսալ թէ իւր ամեն ջանքը ի գործ պիտի դնէ ի նպատակ ազգին ճշմարիտ յառաջագիւցնելուն, որ ուրիշ կերպիւ չկրնար լով, ազգային երկպառակութեան կրակին վերայ ջուր թափելով, ժողովրդեան ուսումնական և բարոյական կրթութեան յորդորել ըլլալով, ազգագոյտ յանգիւսնութիւնները եղբայրական սիրով և հեղութեամբ ընելով, և վերջապէս առեւտրական կամ ո՞ր և է շահու ձամբայ մը ցուցնելով ժողովրդեան, որպէսզի կարող ըլլայ քիչ մը դրամ շահելու. վասնզի՝ ըստ մեր կարծեաց, չիւր յառաջագիւցնելու առանց դրամի:

